

S M Å M E D D E L E S E R

HVEM VAR LITTERATEN POUL PEDERSEN?

(o. 1700).

I vore biografiske Leksika saa vel som i Litteraturhistorien omtales kort en Forfatter ved Navn POUL PEDERSEN, om hvis Personalia der vides meget lidt, og af hvis litterære Produktion der da heller ikke foreligger mere end ét Arbejde: „*Don Pedro af Granada*, hans Líf og Levnedes Historie ved *Philedor*“, som end ikke blev trykt før 1724, da Forfatteren forlængst var under Mulde, men som atter blev optrykt 1756 og endelig 1937 ved Georg Christensen (Levin & Munksgaards Forlag, Kbh.), i hvilken Udgave den tidligere utrykte lange Fortale¹ er medtaget, ligesom Udgaven er forsynet med udførlige Noter til saa vel Fortalen som Fortællingen om „Don Pedro“. En filologisk Dissekering af „Don Pedro“ er 1949 publiceret af Aage Kabell i „Det kgl. Videnskabernes Selskabs“ historisk-filologiske Meddelelser, Bd. XXX Nr. 1. Om „Don Pedro“ siger J. Paludan i „Dansk biogr. Leksikon“ ved C. F. Bricka² bl. a., at Digtet i Aand og Stil er ganske tysk og minder om Kingo og Samtidens Rimsmede „med dens hult dundrende Bombast og søgte Ordspil...“, „dens sanselig slibrige Udmalinger“ og „overlæssede Billedpragt“, som bl. a. Holberg spottede i sin Fortale til „Metamorphose“ og maaske havde i Tanke i „Peder Paars“; men Holberg indrømmer dog Poul Pedersen en høj Plads mellem Baroktidens Poeter, og det maa erkendes, at han var meget belæst og hjemme i saa vel dansk som udenlandsk Litteratur.

Foruden dette „Kjerligheds Erindrings og Undrings Speil“ om den spanske Herremand Don Pedro vides Poul Pedersen at have skrevet et Digt om *Skagboerne*, hvilket desværre ikke synes bevaret. Det var et satirisk Rimeri, som i høj Grad skal have opbragt disse Folk, og antagelig har det i Afskrift cirkuleret i litterært-interesserede Kredse ligesom „Don Pedro“.

I August-Hæftet for 1785 af det af Chr. Pram og Knud Lyne Rahbek udgivne Tidsskrift „Minerva“ findes en længere Omtale af Poul Pedersens Fortale til „Don Pedro“ samt af hans Digt om *Skagboerne*. „Minerva“s Kilde er Landsdommer i Odense Jacob Thomsen Bircherod (1693–1737), der var stærkt interesseret i Litteratur og Personalhistorie og samarbejdede med Personalhistorikeren Anders Samsing (1672–1757), som 1714 blev Sognepræst i Kølstrup paa Fyn.

Blandt Bircherods Optegnelser findes i Det kgl. Bibliotek³) en Omtale af „De danske Poeter, som jeg ved at have været ulykkelige og vanheldige paa

¹ Gl. kgl. Saml. 3018b, 4°.

² Bd. XII, S. 637; jfr. H. A. Paludan i „Dansk biogr. Leksikon“ ved Svend Dahl og Poul Engelstoft, Bd. XVIII, S. 132f.

³ Gl. kgl. Saml. 3018b, 4°; jfr. Nyerup „Minerva“ August 1785.

en eller anden Maade, men jeg taler intet om fuskere; findes heri nogle, saa ere de mig uafvidende skreven af min Ven¹“, ved J. B. og A. S. 1736.

Om Poul Pedersen staar S. 13: „Hand var udentviil fød i Jylland, opholdt sig nogen Tiid paa Sellebjerg i fyen hos Oberst-Lieut. Schested, som baade var een stor Poet og elskere af Poeter, skrev siden Aviser for Bockenhoffer, og da hand døde reiste hand til Schagen som en Vagabond hvor hand levede een Vinter, og fik føden gratis, og led ingen nød. Ved hans afsked efterloed hand sig een artig liden piece, som var Schagens beskrivelser paa Vers, som kand være 2 à 3 ark stor; men ingen var meere misfornøjet dermed som Skavboerne selv, der fandt dend ey at være nær saa panegyriske som satyrisk; dette skrev hand deri om Magistraten!

„Saa skarp een lov, saa streng justitz
 slaer true² for hvermands pande,
 som Mos(ç)ovs Michaelovitz
 var kommen her til Lande;
 thi faaer Skavboen ofte lax³,
 naar hand mod ræt vil støie,
 ja gjør hand noget maae hand strax
 i Fedder og i Boje⁴“.

Klygten⁵, som kom mange der i egnen til at lee, og aplaudere dend, bestaar derudi, at borgemester og byfogeden, som vare brødre, og regieerede med myndighed og heel strengeligen, havde just disse nafne FEDDER HANSEN og BØJE HANSEN, at kaste en i Fedder og Bøje est vulgatus loquendi modus in lingva nostra, pro, in vincula conjicere (∴ Er almindelig Talemaade i vort Sprog og i Stedet for at sætte i Lænker. C. K.), og i dend gemeene mands Talemaade holdes det for een artighed at siige, jeg skal strax have ham i borgemester og Byfogeden, og saaledes andet meere. Hand haver ogsaa skreven det bekendte smukke Vers Don Pedro af Grenada hans amoureuse Avantures. De lærde i Kiøbenhavn havde derom mange underlige Conjecturas, nogle tenkte at det var Heltis⁶, andre Kingows⁷ og endnu andre Luccopidans⁸, og ingen vidste dend rette Author, men omsider blev det bekendt, at Poul

¹ Der menes vel Anders Samsing.

² True = Trusel.

³ Lax — Prygl.

⁴ Jfr. lægge i Fjeder og i Bolt i Haand- eller Fodjern; Bøje eller Bolt var en Jernstang eller Jernklods med Lænke ved.

FEDDER HANSEN HØYER, f. o. 1625, d. 1706, var Borgmester 1663–1700. Hans Broder BØJE HANSEN HØYER, f. o. 1645, d. 1703, var Byfoged 1692–1703 (C. Klitgaard: Skagen Bys Historie).

⁵ Kløgten = Viddet.

⁶ Digteren VILH. HELT, f. o. 1650, d. 1734, adlet 1720.

⁷ Biskop Thomas Kingo, 1624–1703.

⁸ PEDER JENSEN LUCOPPIDAN (1651–1717) var Præst i Landet og Brejninge paa Taasinge og interesserede sig særlig for Historie, Genealogi og Antikviteter. Han var ogsaa en god Poet og efterlod sig mange Samlinger af forskellig Art.

Pedersen havde skrevet det. Hand var hengiven til drukenskab og siges at være funden død i en rendesteen i Kiøbenhavn¹.

Om Poul Pedersens Ungdom vides, at han en Tid opholdt sig hos Oberstløjtnant Jens Steen Sehested paa Sellebjerg paa Fyn, der var uægte Søn af Statholderen i Norge Hannibal Sehested, af hvem han var lyst i Kuld og Køn. Han var utvivlsomt lidt ældre end Poul Pedersen og var ligesom denne digterisk begavet, men ogsaa ligesom P. P. en Bohême-Natur, der stadig var i Pengetrang, selv om han 1679 ved Ægteskab med Mette Sophie Parsberg blev Ejer af Sellebjerg. Han døde 1698¹.

Efter sit Ophold paa Sellebjerg, hvor Poul Pedersen antages at have skrevet „Don Pedro“, kom han til Københav og blev 1690 Redaktør af Bogtrykker Johann Philip Bockenhoffers Aviser, særlig af „Maanedlige Relationer“, hvilket Arbejde han som Sprogmand skilte sig godt ved; men da Bockenhoffer døde sidst i 1697, stod Poul Pedersen uden Erhverv, og da var det, han i Følge Jacob Bircherod rejste til Skagen som „Vagabond“ og her fik Føden gratis en Vinter; men heri er dog nok nogen Overdrivelse, hvis man forstiller sig, at den forhenværende og ret ansete Redaktør hutlede sig op til Danmarks Nordspids som en anden „Omstrejfer“.

Skagen havde paa hin Tid en Latinskole, nedlagt med Udgangen af 1739, en lille straatækt Bindingsværksbygning, i hvilket der var en Stue til en Hører, men ellers yderst spartansk indrettet, og Rektoren, der tillige var Kapellan, boede andetsteds. – Saa vel Rektoren som Hørerens var usselt aflagt lønningsmæssigt set, og Skagboernes Interesse for Skolen var minimal, saa de holdt de større Drengene hjemme, naar det var godt Fiskevejr. 12. Juli 1694 visiterede Biskop Jens Bircherod i Skagens Skole „og befandt alting der, efter denne Stads ringe Leilighed, udi ganske slet Constitution“², og 1698 skildrer Skolens Tilstand saaledes: „Trods alle Formaninger fra Prædikestolen kom der kun 2 eller 3, som var én Dag og gik bort en anden, indtil endelig efter mange Advarslers Kontinuation man fik 7 eller 8 samlet ved Paasketid, for hvilke Kapellansen siden, og endnu, læser daglig fore³. Men det følgende Aar klager Rektoren over, at Skagboerne ikke vilde lade deres Børn gaa i Latinskole eller den danske Skole, og at de hverken agtede Gud eller Øvrighed.⁴ Undertiden holdtes der slet ingen Latinskole, saaledes 1692, og den danske Skole var da flyttet ind i dens Bygning. Overhovedet kom Skagens Latinskole aldrig saa vidt, at den dimitterede til Universitetet, men Eleverne sendtes til Sæby, Aalborg eller Helsingør for at faa Studentereksamen.

Under disse Forhold paa Skolevæsenets Omraade var det, at Poul Pedersen 1698 kom til Skagen. Her var paa den Tid den gamle Studiosus og Raadmand Mikkell Pedersen Hører af Navn, men han var født 1628 og næppe længer duelig til Undervisning, selv om han ogsaa 1660–74 havde været

¹ J. Paludan i „Dansk biogr. Leksikon“ (Brickas) XV, S. 513.

² J. Bircherods Dagbøger ved Chr. Molbech, S. 293.

³ Aalborg Bispearkiv Capsa B, Loc. 9, Fasc. 1–2.

⁴ a. St.

Hører her og nu officielt var det igen 1694–1699¹. Antagelig har det været Bestemmelsen, at Poul Pedersen skulde være hans Substitut; men denne Stilling har næppe tiltalt den livsglade Digter, der saa forsvandt fra Skagen igen. 23 Sept. 1700 visiterede Biskop J. Bircherod igen i Latinskolen og befalede Rektor Ernst Ramel snarligen at forsyne den med en tjenlig Hører, „eftersom en gammel Studiosus, hvilken paa et Par Aarstid havde vaaren der, syntes af Stedet at være kied og gjorde ganske liden Frugt“.² Denne gamle Student var antagelig Poul Pedersen, der atter rejste bort igen med sin „satyriske Afskedshilsen“ til Borgerskabet, hvorefter der kom en ny Hører.

For om muligt at komme paa Spor efter hans Hjemstavn, om hvilken kun vides, at han var Jyde, vil det være formaalstjenligt at efterse Københavns Universitets Matrikel med Henblik paa Navnet Poul Pedersen, og der er da i Aarene 1670–1680 adskillige; men de fleste af dem har yderligere et Familienavn (Fabricius, Kraas, Bodemann), hvad vor Digter aldrig anføres med. Mit Blik er da standset ved PAULUS SCEVIUS, som 18. Juni 1672 blev immatrikuleret efter privat Forberedelse, og som tog Professor juris Peter Scavenius til Privatpræceptor.³ Her tror jeg, man har vor Poul Pedersen antagelig f. 1650–55, og hans latiniserede Hjemstavnsnavn Scevius skal vel sige, at han var fra *Skæve* i Vendsyssel. Han omtaler et Sted „da jeg gik i Skole“, og er min Gisning rigtig, maa det vel have været i den Skæve nærliggende Latinskole i Sæby; men denne Skole dimitterede ikke 1650–1705, og han maa saa være blevet privat forberedt til Indskrivning ved Universitetet, maaske af Rektor Niels Rhuus, men snarere af Sognepræsten i Skæve Jakob Pedersen Bruun (1645–1717), der havde været Hører i Aalborg.⁴ Der var paa hin Tid ingen Sædedegn i Skæve, men Degnetjenesten besørgeades af en Løbedegn fra Sæby Latinskole, maaske vor Poul.

Endelig skal tilføjes, at Poul Pedersen siger, at han har læst nogle af Thøger Reenbergers Viser, og man maa vel tro, at Visen „I et Vinhus vil jeg sige – mit Farvel og lægges ned“ med Strofen „Der skal ringes med Bouteiller – naar man bær mig til min Grav,“ har vundet Poul Pedersens Bifald.⁵

C. KLITGAARD.

SLÆGTSNAVNET HIMMERIG

Der levede i sidste Halvdel af 1600erne i Aalborg to Slægter med det mærkelige eller i hvert Fald særprægede Navn HIMMERIG, hvilket Navns Oprindelse saa vidt mig bekendt ikke hidtil er blevet paavist. Begge Slægter hørte til Handelsaristokratiet i Byen, og begge har gennem Legatstiftelse sat sig varige Minder.

¹ C. Klitgaard: Skagen Bys Historie, S. 430 og 551.

² J. Bircherods Dagbøger ved Chr. Molbech, S. 380.

³ Hans Fader LAURIDS MORTENSEN SCAVENIUS (1589–1655), Biskop i Sjæll. Stift, var Fiskersøn fra Skagen.

⁴ Th. Hauch-Fausbøll og H. R. Hiort-Lorenzen „Patriciske Slægter“. III. 31.

⁵ Om Thøger Reenberges Digtning se J. Paludan i „Historisk Tidsskrift“ III. 213.